

ADAM PALONKA

KONCEPCJA PŁCIIOWOŚCI W UJĘCIU KS. PROF. JANUSZA NAGÓRNEGO

Kościół, którego „wszystkie drogi prowadzą do człowieka” i dla którego „człowiek jest podstawową drogą”¹, w swoim nauczaniu obejmuje wszystkie wymiary życia ludzkiego. Szczególną uwagę zwraca na ludzką płciowość, mającą swój fundament w miłości. Podkreśla, że „dopiero w świetle miłości, której źródłem jest Bóg, człowiek może w pełni odczytać prawdę o swojej płciowości i podjąć odpowiedzialność za jej urzeczywistnienie w życiu”².

We współczesną dyskusję nad chrześcijańską wizją człowieka wpisuje się nauczanie teologa moralisty ks. prof. Janusza Nagórnego (1950-2006), który pracował na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w Lublinie i przez 10 lat pełnił funkcję przewodniczącego Sekcji Polskich Teologów Moralistów³. Nauczanie na temat płciowości zawarł on nade wszystko w wykładach prowadzonych dla studentów, jak też w publikacjach oraz referatach na różnych sympozjach. Jednym z najważniejszych artykułów na ten temat jest

---

¹ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1979, nr 4.

² J. Nagórny, *Wprowadzenie*, w: *Płciowość ludzka w kontekście miłości. Przesłanie moralne*, red. J. Nagórny, M. Pokrywka, Wydawnictwo KUL, Lublin 2005, s. 11.

³ Por. A. Derdziuk, *Ksiądz Janusz Nagórny świadek teologii nadziei*, w: *Świadek nadziei*. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej, red. A. Derdziuk, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Lublin 2008, s. 15-35.

ADAM PALONKA

THE CONCEPT OF SEXUALITY BY FR. PROF. JANUSZ NAGÓRNY

The Church, whose “all ways lead to man” and for whom man “is the primary and fundamental way for the Church,”¹ embraces all dimensions of human life in her teaching. She pays particular attention to human sexuality, which has its foundation in love. She emphasises that “only in the light of love, the source of which is God, can man fully discern the truth about his sexuality and take responsibility for its realisation in life.”²

The teaching of moral theologian Fr Janusz Nagórny (1950-2006), who worked at the John Paul II Catholic University of Lublin [abbr. KUL] and was chairman of the Section of Polish Moral Theologians for 10 years, is part of the contemporary discussion on the Christian vision of man.³ His teaching on the subject of sexuality was contained primarily in his lectures, as well as in publications and papers at various symposia. One of the most important articles on the subject is contained in the collective work following the symposium at

---

¹ Cf. John Paul II, Encyclical Letter *Redemptor hominis*, Libreria Editrice Vaticana, Vatican 1979, no. 4.

² J. Nagórny, *Wprowadzenie*, in: *Płciowość ludzka w kontekście miłości. Przesłanie moralne*, ed. J. Nagórny, M. Pokrywka, Wydawnictwo KUL, Lublin 2005, p. 11.

³ Cf. A. Derdziuk, *Książdz Janusz Nagórny świadek teologii nadziei*, in: *Świadek nadziei*. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej, ed. A. Derdziuk, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Lublin 2008 pp. 15-35.

tekst zawarty w pracy zbiorowej będącej pokłosiem sympozjum na KUL⁴. Artykuł ten liczy prawie sto stron i jest swoistym kompendium nauczania na ten temat. Inne artykuły z tego zakresu podejmują kwestię kobiecości i męskości w perspektywie antropologii teologicznomoralnej⁵. Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie naukowej refleksji prof. Nagórnego nad człowiekiem w kontekście ludzkiej płciowości.

1. KONTEKST WSPÓŁCZESNEJ DYSKUSJI O PŁCIOWOŚCI

Mówiąc o współczesnym kontekście postrzegania ludzkiej płciowości, Nagórny dostrzegał liczne zafałszowania obrazu człowieka, które wpływają na rozumienie roli mężczyzny i kobiety w świecie. Do tych zafałszowań należą redukcyjne koncepcje antropologiczne oraz banalizacja płciowości i jej wyzwalanie z okowów moralności. Desakralizacji płciowości towarzyszy mitologizacja i fetyszyzacja seksu, który staje się czymś, czemu nadaje się najwyższą wagę w spełnieniu ludzkiej egzystencji⁶. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w żądaniu wyzwolenia seksualnego, które polega na żądaniu spontaniczności w dziedzinie działań seksualnych.

W dobie relatywizacji prawdy o naturze ludzkiej „dziś bardziej jeszcze niż kiedykolwiek należy wrócić do biblijnej antropologii «otwarcia na drugiego», pomagającej zrozumieć w sposób autentyczny tożsamość osoby ludzkiej w jej odniesieniu do innych osób, zwłaszcza w relacji między mężczyzną i kobietą”⁷. Już Księga Rodzaju przekazuje, iż człowiek został stworzony przez Boga na Jego

---

⁴ Por. J. Nagórny, *Płciowość ludzka – z perspektywy chrześcijańskiego personalizmu*, w: *Płciowość ludzka w kontekście miłości. Przesłanie moralne*, s. 19-117.

⁵ Por. J. Nagórny, *Antropologia moralna*, w: *Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania moralnego*, red. J. Nagórny, K. Jeżyna, Polwen, Radom 2005, s. 58-59.

⁶ Por. J. Nagórny, *Płciowość ludzka – z perspektywy chrześcijańskiego personalizmu*, s. 22-23.

⁷ Jan Paweł II, *Katecheza „W trosce o godność kobiety” (24.11.1999)*. „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 21:2000, nr 3, s. 42.

the KUL.⁴ This paper runs to almost a hundred pages and is a kind of compendium of teaching on the subject. Other articles in this field address the question of femininity and masculinity in the perspective of theological-moral anthropology.⁵ The present study aims to provide an overview of Professor Nagórny's scientific reflection on the human being in the context of human sexuality.

1. THE CONTEXT OF THE CONTEMPORARY DISCUSSION ON SEXUALITY

Speaking about the contemporary context of the perception of human sexuality, Nagórny has recognised the numerous falsifications of the human image that affect the understanding of the role of man and woman in the world. These falsifications include reductive anthropological concepts and the trivialisation of sexuality and its liberation from the fetters of morality. The desacralisation of sexuality is accompanied by the mythologisation and fetishisation of sex, which becomes something to which the highest importance is given in the fulfilment of human existence.⁶ This is reflected in the demand for sexual liberation, which involves demanding spontaneity in sexual activity.

In an age of relativisation of the truth about human nature, “[t]oday it is more necessary than ever to present the biblical anthropology of relationality, which helps us genuinely understand the human being’s identity in his relationship to others, particularly between man and woman.”⁷ The Book of Genesis alone conveys that man

---

⁴ Cf. J. Nagórny, *Plciowość ludzka – z perspektywy chrześcijańskiego personalizmu*, in: *Plciowość ludzka w kontekście miłości. Przesłanie moralne*, pp. 19-117.

⁵ Cf. J. Nagórny, *Antropologia moralna*, in: *Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania moralnego*, ed. J. Nagórny, K. Jeżyna, Polwen, Radom 2005, pp. 58-59.

⁶ Cf. J. Nagórny, *Plciowość ludzka – z perspektywy chrześcijańskiego personalizmu*, pp. 22-23.

⁷ John Paul II, Catechesis „*For the Dignity of Woman*” (24.11.1999) https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/audiences/1999/documents/hf_jp-ii_aud_24111999.html accessed on 4.10.2022

obraz i podobieństwo (Rdz 1,1-2,4a i 2,4b-25). Przedstawiając człowieka jako koronę wszystkich stworzeń, autor biblijny podkreśla jego wyjątkową i szczególną rolę w świecie. Opisując tożsamość bytu ludzkiego jako bytu osobowego, wskazuje nade wszystko na jego sens metafizyczny⁸.

W świetle opisu stworzenia „człowiek może być w pełni zrozumiany jedynie w kontekście bytowej relacji do swego Stwórcy to jest jako byt, do którego natury – istoty – należy «bycie obrazem» Boga. Jak mówi tekst biblijny, człowiek «od początku» został określony jako osoba w rezultacie stwórczej «intencji» Boga, na mocy Jego «namysłu» nad sobą samym. O ile więc do natury metafizycznej człowieka należy bycie osobą, o tyle do natury osoby należy «bycie obrazem» Boga”⁹. Myśl grecka dopatrywała się obrazu Bożego jedynie w naturze duchowej człowieka, zaś tradycja semicka przyznała go także ciału ludzkiemu. Współczesna interpretacja „obraz Boga” postrzega w całej psychofizycznej strukturze człowieka¹⁰. W tym ujęciu idea obrazu Bożego wyraża sposób, przez który człowiek realizuje siebie samego przez swe relacje z Bogiem, z innymi ludźmi i ze światem.

Wyjątkowość i nadrzędność bytu ludzkiego w świecie ujawnia się w jego podmiotowym doświadczeniu samotności, która wynika z samej natury człowieka, czyli z człowieczeństwa, ale także z odniesienia samotności mężczyzny bez kobiety¹¹. Przeżywając swą pierwotną samotność, człowiek zdobywa świadomość osobową na drodze „wyosobnienia się” od wszystkich istot żyjących, otwierając się jednocześnie w kierunku istoty sobie podobnej. „Człowiek staje się odzwierciedleniem Boga nie tyle w akcie samotności, ile

---

⁸ Por. M. Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2010, s. 112-113.

⁹ Jan Paweł II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Chrystus odwołuje się do „początku”*, red. T. Styczeń, RW KUL, Lublin 1981, s. 163-164.

¹⁰ Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, s. 113.

¹¹ Por. Jan Paweł II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył*, s. 24; I. Mroczkowski, *Osoba i cielesność. Moralne aspekty teologii ciała*, Płockie Wydawnictwo Diecezjalne, Płock 1994, s. 148-149.

was created by God in His image and likeness (Genesis 1:1-2,4a and 2:4b-25). By presenting man as the crown of all creatures, the biblical author emphasises his unique and special role in the world. Describing the identity of the human being as a personal being, he points above all to his metaphysical sense.⁸

In the light of the account of creation, ‘man can only be fully understood in the context of his being-relationship to his Creator, that is, as an entity whose nature – essence – includes “being the image” of God. As the biblical text says, man was defined “from the beginning” as a person as a result of God’s creative “intention”, by virtue of his “thought” of himself. Thus, insofar as it belongs to the metaphysical nature of man to be a person, it belongs to the nature of a person to ‘be the image’ of God.”⁹ Greek thought ascribed the image of God only to man’s spiritual nature, while Semitic tradition also attributed it to the human body. The modern interpretation sees the ‘image of God’ in the entire psycho-physical structure of man.¹⁰ In this approach, the idea of the image of God expresses the way through which man realises himself through his relationships with God, with other people and with the world.

The uniqueness and supremacy of the human being in the world is revealed in his subjective experience of loneliness, which arises from the very nature of man, i.e. humanity, but also from the reference of the loneliness of man without woman.¹¹ In experiencing his primordial solitude, man acquires a personal consciousness by way of ‘seclusion’ from all living beings, while at the same time opening up towards a being like himself. “Man becomes the image of God not

---

⁸ Cf. M. Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2010, pp. 112-113.

⁹ John Paul II, *Man and Woman He Created Them. Christ refers to the „beginning”*, ed T Styczeń, RW KUL, Lublin 1981, pp. 163-164.

¹⁰ Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, p. 113.

¹¹ Cf. John Paul II, *Man and Woman He Created Them*, p. 24; I. Mroczkowski, *Osoba i cielesność. Moralne aspekty teologii ciała*, Płockie Wydawnictwo Diecezjalne, Płock 1994, pp. 148-149.

w akcie komunii. Jest wszakże «od początku» nie tylko obrazem, w którym odzwierciedla się samotność panującej nad światem Osoby, ale niezgłębiona istotowo Boska Komunia Osób¹².

Do przezwyciężenia tej samotności konieczna jest zatem obecność innego bytu ludzkiego. Pozwala to lepiej zrozumieć stworzenie kobiety¹³, równej mężczyźnie co do natury i godności¹⁴ i wzajemnie się dopełniających. Nagórny stwierdził, że „w duchu integralnej wizji człowieka mężczyzna i kobieta odkrywają swoją osobową godność, a tym samym swoją fundamentalną równość, a z drugiej – swoją odmienność, z której wypływa obowiązek dopełniania się¹⁵. Zdolność do nawiązywania osobowych relacji i tworzenia wspólnoty osób wskazuje, że również płciowość człowieka jest włączona w plan „obrazu Bożego”, który należy odczytywać w perspektywie stworzonego obdarowywania, by „«człowiek» samotny mógł się wyłonić «człowiekiem» w jedności dwojga: mężczyzną i niewiastą¹⁶. Taka wizja wskazuje na związek cielesności z płciowością. Ciało ludzkie „w swej normalnej konstytucji zawsze nosi w sobie znamiona płci, jest z natury męskie lub kobiece¹⁷”.

Płciowość nie stanowi zatem dodatku do ludzkiego życia, lecz jest integralną jego częścią. Jest „sposobem bycia osoby ludzkiej, dlatego nie może być odczytywana wyłącznie z perspektywy jej specyfiki biologicznej i fizjologicznej. Nie jest ona bowiem ukonstytuowana tylko przez tak zwane cechy płciowe (pierwszorzędne: gruczoły płciowe; drugorzędne: zewnętrzne narządy płciowe; trzeciorzędne: specyficzne przymioty ciała), ale jest cechą charakterystyczną całego człowieka. Ujawnia się ona na różnych poziomach jego struktury

---

¹² Jan Paweł II, *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich*, s. 40.

¹³ M. Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, s. 113.

¹⁴ Por. Jan Paweł II, *Katecheza „Człowiek stworzony na obraz Boga” (9.04.1986)*, w: *DzZ*, t. 6, s. 258-259.

¹⁵ J. Nagórny, *Antropologia moralna*, s. 58.

¹⁶ Jan Paweł II, *Mężczyzną i niewiastą stworzył*, s. 37.

¹⁷ Tamże, s. 36.

so much in the moment of solitude as in the moment of communion. Right „from the very beginning,” he is not only he is not only an image in which the solitude of a person who rules the world is reflected, but also, and essentially, an image of an inscrutable divine communion of persons.”¹²

The presence of another human being is therefore necessary to overcome this loneliness. In this way one can have a better understanding of the creation of woman,¹³ equal to man in nature and dignity¹⁴ and complementary to each other. Nagórny states that “[i]n the spirit of an integral vision of the human being, man and woman discover their personal dignity, and thus their fundamental equality, on the one hand, and on the other their difference, from which flows the obligation to complement each other.”¹⁵ The capacity to establish personal relationships and form a community of persons indicates that human sexuality is also included in the plan of the “image of God”, which must be read in the perspective of the creative bestowal so that “[t]his experience is already inscribed in the meaning of original solitude and then in the whole narrative of the creation of man as male and female.”¹⁶ Such a vision points to the connection between corporeality and sexuality. The human body “is expressed in giving life to that *communio personarum* that man and woman form.”¹⁷

Sexuality is therefore not an addition to human life, but an integral part thereof. It is “a way of being of the human person and therefore cannot be read solely from the perspective of its biological and physiological specificity. For it is not constituted only by the so-called sexual characteristics (primary: sexual glands; secondary: external sexual organs; tertiary: specific qualities of the body), but

---

¹² John Paul II, *Man and Woman He Created Them*, p. 40.

¹³ M. Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, p. 113.

¹⁴ Cf. John Paul II, Catechesis „*Man created in the image of God*” (9.04.1986), in *DzZ*, vol. 6, pp. 258-259.

¹⁵ J. Nagórny, *Antropologia moralna*, p. 58.

¹⁶ John Paul II, *Man and Woman He Created Them*, p. 37.

¹⁷ *Ibid*, p. 36.

osobowej. Oznacza to, że płciowość winna być odczytywana w kontekście integralnej wizji człowieka¹⁸.

Ciało staje się mową, w której osoba mówi swoją męskością i kobiecością. „Mężczyzna i kobieta *są stworzeni*, to znaczy *chciani przez Boga*, z jednej strony w doskonałej równości jako osoby ludzkie, a z drugiej strony, w ich byciu mężczyzną i kobietą. «Bycie mężczyzną», «bycie kobietą» jest rzeczywistością dobrą i chcianą przez Boga: mężczyzna i kobieta mają nieutralną godność, która pochodzi wprost od Boga, ich Stwórcy (por. Rdz 2, 7. 22). Mężczyzna i kobieta mają taką samą godność, zostali stworzeni «na obraz Boga». W swoim «byciu mężczyzną» i «byciu kobietą» odzwierciedlają oni mądrość i dobroć Stwórcy¹⁹. Odmienność płci w zamysle Boga nie jest przypadkowa ani nieistotna, „właśnie płeć [...] nadaje ludzkiej istocie cechy, które na płaszczyźnie biologicznej, psychologicznej i duchowej czynią z niej mężczyznę lub kobietę”²⁰. Pomimo różnicy płci, zachowują w sobie równość stworzenia na obraz Boży. Nie-respektowanie tej prawdy jest negowaniem woli Stwórcy i natury ludzkiej.

Zaprzeczenie powyższej biblijnej koncepcji znajdowało odbicie w różnych prądach ideologicznych, osiągając apogeum we współczesnej ideologii gender, która w różnicach naturalnych między mężczyzną a kobietą dostrzega źródło ucisku, z którego wyzwolić się można jedynie przez negację płci biologicznej. Płeć traktuje ona jako wytwór społeczny o charakterze patriarchalnym, według którego to mężczyźni przez wieki rządili światem, tworząc struktury dominacji²¹. Zdaniem propagatorów idei gender «tożsamość płciową» można ująć bez odwoływania się do biologii, dokonując określenia

---

¹⁸ M. Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, s. 129.

¹⁹ KKK 369.

²⁰ Kongregacja Wychowania Chrześcijańskiego, *Deklaracja o niektórych zagadnieniach etyki seksualnej „Persona humana”*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1975, nr 1.

²¹ Por. M. Machinek, *Teologia moralna wobec genderizmu. Refleksja na kanwie publikacji ks. Ireneusza Mroczkowskiego*, w: *Dyscyplina rozumu i uczciwość serca*.

is a characteristic of the whole human being. It manifests itself at different levels of his personal structure. This means that sexuality should be read in the context of an integral vision of the human being.”¹⁸

The body becomes the speech in which the person speaks his or her masculinity and femininity. “Man and woman *have been created*, which is to say, *willed* by God: on the one hand, in perfect equality as human persons; on the other, in their respective beings as man and woman. “Being man” or “being woman” is a reality which is good and willed by God: man and woman possess an inalienable dignity which comes to them immediately from God their Creator (Cf. Genesis 2, 7. 22). Man and woman are both with one and the same dignity “in the image of God”. In their “being-man” and “being-woman”, they reflect the Creator’s wisdom and goodness.¹⁹ Gender variation in God’s design is not accidental or irrelevant, “In fact it is from sex that the human person receives the characteristics which, on the biological, psychological and spiritual levels, make that person a man or a woman, and thereby largely condition his or her progress towards maturity and insertion into society.”²⁰ In spite of their sexual difference, they retain the equality of being created in God’s image. To fail to respect this truth is to deny the will of the Creator and human nature.

The denial of this biblical concept has been reflected in various ideological currents, reaching its apogee in contemporary gender ideology, which sees in the natural differences between man and woman a source of oppression from which liberation can only be achieved through the negation of biological sex. It treats the sexes as social products of a patriarchal nature, according to which it is men who have ruled the world for centuries, creating structures

---

¹⁸ M. Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, p. 129.

¹⁹ Catechism of the Catholic Church 369.

²⁰ Congregation for Christian Education, *Declaration on Certain Questions of Sexual Ethics „Persona humana”*, Liberia Editrice Vaticana, Vatican 1975, no. 1.

„płci kulturowej”²². Nagórny twierdził, że ideologie znajdują większy przystęp do współczesnego człowieka z racji obserwowanego rozżewu między dojrzewaniem seksualnym a dojrzalnością osobową i społeczną²³.

Ideolodzy gender dążą do dekonstrukcji naturalnego porządku, w którym kategorie męskości i kobiecości zastąpione zostają koncepcją ról społeczno-kulturowych, ustępując miejsca seksualności²⁴. Twierdzą, że „nic nie wynika z natury, ale wszystko jest konstrukcją społeczno-kulturową. Również biologiczna płeć, seksualność człowieka nie jest właściwością osoby lub części ciała, ale jest «konstrukcją społeczną», zjawiskiem, które jedynie przez przyzwyczajenie i powtarzanie staje się rzeczywistością [...] Zgodnie z takim myśleniem nie ma jasno zdefiniowanej tożsamości seksualnej osoby, albowiem bycie mężczyzną i kobietą to odgrywanie ról danego rodzaju wynikających ze społecznej indoktrynacji”²⁵. Zatarcie odrębności płciowej umożliwia wielo-tożsamość negocjowaną w zależności od sytuacji, ukierunkowaną na nowe, niczym nieskrępowane doświadczenia seksualne.

Takie rozumienie płci spowodowało, iż grupy feministyczne końca dwudziestego wieku wprowadziły pojęcie gender jako substytut terminu seks, odnoszącego się do natury mężczyzny lub kobiety, odrzucającego wartość płciowości biologicznej i tradycyjne postrzeganie płci. Feminizm postmodernistyczny utrzymuje, że płeć jest wytworem społecznym, pozbawionym trwałości i stabilności. Zarem zwolennicy tego nurtu dowodzą, że napięcia i konflikty między

---

Ks. Ireneusza Mroczkowskiego (1949-2020) sposób uprawiania teologii moralnej, red. A. Derdziuk, W. Kućko, TN KUL, Lublin 2020, s. 215.

²² Por. M. Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, s. 56.

²³ Por. J. Nagórny, *Płciowość ludzka – z perspektywy chrześcijańskiego personalizmu*, s. 25.

²⁴ Por. M. Machinek, *Nowy tęczyowy świat. Próba diagnozy*, Bernardinum, Pelplin 2021, s. 75.

²⁵ M. Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, s. 56-57.

of domination.²¹ According to gender advocates, “gender identity” can be captured without reference to biology by making a determination of “cultural sex identity.”²² Nagórny argues that ideologies seem to find greater access to modern man because of the observed gap between sexual maturation and personal and social maturity.²³

Gender ideologues aim to deconstruct the natural order, in which the categories of masculinity and femininity are replaced by the concept of socio-cultural roles, giving way to sexuality.²⁴ They claim that ‘nothing is due to nature, but everything is a socio-cultural construction. Also, biological sex, human sexuality is not a property of a person or a part of the body, but is a ‘social construction’, a phenomenon that only through habit and repetition becomes a reality [...] Following such thinking, there is no clearly defined sexual identity of a person, for to be male and female is to play roles of a certain kind resulting from social indoctrination.’²⁵ The blurring of sexual separateness allows for a multi-identity negotiated depending on the situation, oriented towards new, uninhibited sexual experiences.

Such an understanding of gender led feminist groups of the late twentieth century to introduce the term gender as a substitute for the term sex, referring to the nature of male or female, rejecting the value of biological sexuality and traditional perceptions of gender. Postmodern feminism maintains that sexual identity is a social product, lacking permanence and stability. At the same time,

---

²¹ Cf. M. Machinek, *Teologia moralna wobec genderyzmu. Refleksja na kanwie publikacji ks. Ireneusza Mroczkowskiego*, in: *Dyscyplina rozumu i uczciwość serca. Ks. Ireneusza Mroczkowskiego (1949-2020) sposób uprawiania teologii moralnej*, ed. A. Derdziuk, W. Kućko, TN KUL, Lublin 2020, p. 215.

²² Cf. M. Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, p. 56.

²³ Cf. J. Nagórny, *Plciowość ludzka – z perspektywy chrześcijańskiego personalizmu*, p. 25.

²⁴ Cf. M. Machinek, *Nowy tęczyowy świat. Próba diagnozy*, Bernardinum, Pelplin 2021, p. 75.

²⁵ M. Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, p. 56-57.

plciami są nieuniknione²⁶. Płciowość zachowuje się i uwidacznia przez ciągłe powtarzanie codziennych aktywności, które z płciowego «ja» czynią coś stałego.

Teoria gender umożliwia swobodny wybór seksualnych ról społecznych, by wyeliminować silną płciową tożsamość mężczyzn, dominujących nad delikatną tożsamością kobiet, a w konsekwencji doprowadzić do destrukcji bycia mężczyzną i kobietą²⁷. Prowadzi do degradacji cielesnego wymiaru egzystencji, „w którym celowość organów i narządów ciała nie ma dla człowieka żadnego normatywnego sensu”²⁸. Odrzuca odmiennosć i co za tym idzie, komplementarność płci, która zamiarem Stwórcy powinna tworzyć komunie²⁹. Biorąc pod uwagę rolę społeczną płci, bez znaczenia staje się „czy kobieta ma stosunki seksualne z kobietą czy z mężczyzną, z jedną czy z kilkoma osobami. Stąd propagowanie strategii gender oznacza w praktyce zaangażowanie w zrównanie różnych alternatywnych form relacji seksualnych, ze świadomym promowaniem wzorców podważających wartość i znaczenie tradycyjnego modelu małżeństwa jako związku między mężczyzną i kobietą”³⁰.

Ideologia gender, kreując nowy obraz człowieka aseksualnego, kwestionuje „podstawy teologii stworzenia i przekreśla wizję człowieka wyrażoną w «stworzeniu go mężczyzną i kobietą», zaprzecza także wartości cielesności, seksualności, a ostatecznie i Wcielenia. Jeżeli personalizm chrześcijański określa płeć jako wartość osobową, to jej przekreślenie oznacza zakwestionowanie całego człowieka.

---

²⁶ J. Nagórny, *Płciowość ludzka – z perspektywy chrześcijańskiego personalizmu*, 24.

²⁷ Por. P. Morciniec, *Płciowość w teorii gender – krytyka i bilans skutków*, w: *Miłość, płciowość, płodność. Aktualne problemy etyki seksualnej*, red. P. Morciniec, Wydawnictwo WT UO, Opole 2007, s. 120-121.

²⁸ M. Olczyk, *Kategorie płci kulturowej (gender) w antropologii feministycznej*, „Teologia i Moralność” 3:2008, nr 4, s. s. 180.

²⁹ Por. J. Guzowski, *Deklaracja Kongregacji Nauki Wiary „Persona humana” w kontekście idei gender*, w: *Idea gender jako wyzwanie dla teologii*, red. A. Jucewicz, M. Machinek, Wydawnictwo Hosianum, Olsztyn 2009, s. 117.

³⁰ P. Morciniec, *Płciowość w teorii gender – krytyka i bilans skutków*, s. 121.

proponents of this trend argue that tensions and conflicts between the sexes are inevitable.²⁶ Sexuality is preserved and made visible by the constant repetition of daily activities that turn the gendered self into something permanent.

Gender theory allows the free choice of sexual social roles to eliminate the strong gendered identity of men dominating the delicate identity of women, with the consequent destruction of being male and female.²⁷ It leads to the degradation of the corporeal dimension of existence, “in which the purposefulness of the bodily organs makes no normative sense to man.”²⁸ It rejects the otherness and therefore the complementarity of the sexes, which the Creator intended should form a communion.²⁹ Given the social role of the sexes, it becomes irrelevant “whether a woman has sexual relations with a woman or with a man, with one person or with several. Hence, promoting a gender strategy means, in practice, committing to the equation of various alternative forms of sexual relations and conscious promotion of patterns that undermine the value and importance of the traditional model of marriage as a union between a man and a woman.”³⁰

Gender ideology, by creating a new image of asexual man, questions ‘the foundations of the theology of creation and overturns the vision of man expressed in the ‘creation of man and woman’, it also denies the value of corporeality, sexuality and ultimately the Incarnation. Whereas Christian personalism defines gender as a personal value,

---

²⁶ J. Nagórny, *Płciowość ludzka – z perspektywy chrześcijańskiego personalizmu*, 24.

²⁷ Cf. P. Morciniec, *Płciowość w teorii gender – krytyka i bilans skutków*, w: *Miłość, płciowość, płodność. Aktualne problemy etyki seksualnej*, ed. P. Morciniec, Wydawnictwo WT UO, Opole 2007, pp. 120-121.

²⁸ M. Olczyk, *Kategorie płci kulturowej (gender) w antropologii feministycznej*, „Teologia i Moralność” 3:2008, no. 4, p. 180.

²⁹ Cf. J. Guzowski, *Deklaracja Kongregacji Nauki Wiary „Persona humana” w kontekście idei gender*, in: *Idea gender jako wyzwanie dla teologii*, ed. A. Jucewicz, M. Machinek, Wydawnictwo Hosianum, Olsztyn 2009, p. 117.

³⁰ P. Morciniec, *Płciowość w teorii gender – krytyka i bilans skutków*, p. 121.

Płciowość gender stoi w sprzeczności z antropologią personalistyczną, dla której natura jest normatywnym punktem wyjścia (prawo naturalne), a nie jedynie tworzywem dowolnej obróbki bez jakiegokolwiek mocy zobowiązującej³¹.

Kwestionowanie wartości ludzkiej płciowości dokonuje się również poprzez niektóre modele wychowania seksualnego, które nie pomagają młodemu człowiekowi w przeżywaniu własnej seksualności. Wyłączając problematykę płci z naturalnego kontekstu, którym jest właściwa koncepcja osoby i jej powołania do miłości, prowadzi się młodego człowieka do odrzucenia chrześcijańskiej hierarchii wartości i pozostawia na pastwę pożądania, które jest destrukcyjne i nie znajduje hamulców³². Tworzą się w ten sposób specyficzne subkultury, które promują przedłużanie okresu młodości jako czasu braku odpowiedzialności i unikania przyjęcia dorosłej postawy gotowości przyjmowania wyzwań życia i tworzenia środowiska sprzyjającego przyjęciu nowego życia. Prof. Nagórny podkreślał, że wiele nieporozumień w przyjmowaniu właściwej koncepcji płciowości powoduje błędne odczytywanie pojęcia odpowiedzialnego rodzicielstwa, które nie jest rozumiane jako służba, ale jako obciążenie i trudne zobowiązanie³³.

2. SPOJRZENIE KS. JANUSZA NAGÓRNEGO NA PŁCIOWOŚĆ LUDZKĄ

Ksiądz prof. Janusz Nagórny w swojej naukowej refleksji wskazywał na personalistyczny charakter ludzkiej płciowości. Odwołując się do Biblii i do antropologii, postrzegał jedność istoty ludzkiej w jedności ducha i ciała, wymiaru naturalnego i nadprzyrodzonego,

---

³¹ P. Morciniec, *Rodzina wobec idei gender*, „Teologia i Moralność” 3:2008, nr 4, s. 161.

³² Por. J. Nagórny, *Płciowość ludzka – z perspektywy chrześcijańskiego personalizmu*, s. 27.

³³ Por. J. Nagórny, *Wprowadzenie*, w: *Człowiek. Miłość. Rodzina. „Humanae vitae” po 30 latach*, red. J. Nagórny, K. Jezyna, RW KUL, Lublin 1999, s. 7.

to cross it out is to question the whole human being. Gender is at odds with personalistic anthropology, for which nature constitutes the normative starting point (natural law) and not merely the raw material of any processing without any binding force.”³¹

Questioning the value of human sexuality also occurs through certain models of sex education which do not help the young person to live out his or her own sexuality. By excluding the issue of sex from the natural context, which is the proper conception of the person and his or her vocation to love, the young person is led to reject the Christian hierarchy of values and is left at the mercy of lust, which is destructive and finds no limits.³² This creates specific subcultures that promote the prolongation of youth as a time of irresponsibility and avoidance of adopting an adult attitude of readiness to accept the challenges of life and to create an environment conducive to embracing new life. Professor Nagórny stresses that plenty of misunderstandings in adopting the correct concept of sexuality produce a misinterpretation of the concept of responsible parenthood, which is not understood as a service, but as a burden and a difficult commitment.³³

2. REV. JANUSZ NAGÓRNY'S VIEW OF HUMAN SEXUALITY

In his scientific reflection, Professor Janusz Nagórny pointed to the personalistic character of human sexuality. Referring to the Bible and to anthropology, he perceived the unity of the human being in the unity of spirit and body, of the natural and supernatural, temporal and eternal dimensions, and in the harmony between the person and the community, the individual and the community, as well as

---

³¹ P. Morciniec, *Rodzina wobec idei gender*, „Teologia i Moralność” 3:2008, no. 4, p. 161.

³² Cf. J. Nagórny, *Płciowość ludzka – z perspektywy chrześcijańskiego personalizmu*, p. 27.

³³ Cf. J. Nagórny, *Wprowadzenie*, in: *Człowiek. Miłość. Rodzina. „Humanae vitae” po 30 latach*, ed. J. Nagórny, K. Jeżyna, RW KUL, Lublin 1999, p. 7.

doczesnego i wiecznego oraz harmonii między osobą a wspólnotą, jednostką a społecznością, a także we wzajemnym dopełnianiu się męskości i kobiecości³⁴. Swoje głębokie spojrzenie na antropologię teologicznomoralną zawarł w przywoływanym już artykule opublikowanym w *Encyklopedii nauczania moralnego*, podsumowującej nauczanie świętego Jana Pawła II. Można stwierdzić istotne inspiracje papieskim nauczaniem w dorobku naukowym Profesora z Lublina.

Według Nagórnego „w świetle integralnej, personalistycznej wizji płciowości łatwiej zrozumieć sens negatywnych norm moralnych, a więc zakazów, które nie tyle ograniczają ludzką wolność, co raczej ukierunkowują ją na miłość. Żadne zachowanie w dziedzinie ludzkiej płciowości nie może naruszać godności osoby ludzkiej i jej powołania do miłości”³⁵. Nagórny wskazywał, że „tylko przyjęcie głęboko pozytywnej, a zarazem integralnej koncepcji ludzkiej płciowości, zrozumienie jej wymiaru etycznego i religijnego w perspektywie powołania chrześcijańskiego, umożliwi wypełnienie Bożego powołania, także poprzez płciowość”³⁶. Przypominał, że „człowiek jest jednością duchowo-cieleśną i że w tej zjednoczonej całości jest powołany do miłości. Jeśli dusza wyraża się poprzez ciało, a ciało jest formowane przez nieśmiertelnego ducha, to ciało ludzkie uczestniczy także w powołaniu do miłości”³⁷.

Płeć w zasadniczy sposób określa ludzką cielesność, a przez to również osobowy byt człowieka. Człowiek, poszukując swojej tożsamości, odkrywa ją nie tylko dzięki prawdzie o tym, że jest osobą, ale również poprzez odkrycie swojej męskości lub kobiecości³⁸. Nagórny uważał, że „płciowość dotyka bytu ludzkiego w całej jego głębi, w jego centrum osobowym: tam, gdzie «rodzi się» osoba. Nie może więc być traktowana jako dodatek, element marginalny ludzkiego

---

³⁴ Por. J. Nagórny, *Teologiczne podstawy odpowiedzialnego rodzicielstwa. Na kanwie nauczania Jana Pawła II*, w: *Człowiek. Miłość. Rodzina*, s. 228-230.

³⁵ J. Nagórny, *Płciowość ludzka*, s. 16.

³⁶ Tamże, 18.

³⁷ Tamże, 41.

³⁸ Por. tamże, s. 78.

in the mutual complementarity of masculinity and femininity.³⁴ He included his profound view of theological and moral anthropology in the aforementioned article published in *Encyklopedia nauczania moralnego [the Encyclopaedia of Moral Teaching]*, summarising the teaching of Saint John Paul II. One can conclude that there are significant inspirations of the papal teaching in the academic output of the Professor from Lublin.

According to Nagórny, “in the light of an integral, personalistic vision of sexuality, it is easier to understand the meaning of negative moral norms, i.e. prohibitions that do not so much restrict human freedom, but rather direct it towards love. No behaviour in the area of human sexuality can violate the dignity of the human person and his vocation to love.”³⁵ Nagórny points out that “only by adopting a profoundly positive and yet integral conception of human sexuality, understanding its ethical and religious dimensions in the perspective of the Christian vocation, will one be able to fulfil God’s vocation, also through sexuality.”³⁶ He has reminded that “man is a spiritual-bodily unity and that in this united whole he is called to love. If the soul expresses itself through the body, and the body is formed by the immortal spirit, then the human body also participates in the vocation to love.”³⁷

Thus, sex fundamentally defines human corporeality and, by extension, man’s personal being. Man, in his search for his identity, discovers it not only through the truth that he is a person, but also through the discovery of his masculinity or femininity.³⁸ Nagórny believes that “sexuality touches human being in all its depth, in its personal core: where the person is ‘born’. It cannot therefore be treated as merely a supplementary or marginal element of human life, but

---

³⁴ Cf. J. Nagórny, *Teologiczne podstawy odpowiedzialnego rodzicielstwa. Na kanwie nauczania Jana Pawła II*, in: *Człowiek. Miłość. Rodzina*, pp. 228-230.

³⁵ J. Nagórny, *Plciowość ludzka*, p. 16.

³⁶ *Ibid*, 18.

³⁷ *Ibid*, 41.

³⁸ Cf. *Ibid*, p. 78.

życia, lecz powinna być ukazywana jako istotny wymiar osoby”³⁹. Za Janem Pawłem II podkreślał, że płciowość, poprzez którą mężczyzna i kobieta oddają się sobie wzajemnie we właściwych i wyłącznych aktach małżeńskich, nie jest bynajmniej zjawiskiem czysto biologicznym, lecz dotyka samej wewnętrznej istoty osoby ludzkiej jako takiej⁴⁰. Zdaniem Nagórnego płciowość powinna być odnoszona do osoby ludzkiej, do miłości oraz do oddania cielesnego w małżeństwie. Taka wizja jest głęboko personalistyczna. Moralista z Lublina dodawał, że „płciowość jako zdolność do wzajemnego obdarowania się osób i wzajemnego przyjęcia darów może być jednak przeżywana na różnych płaszczyznach (w różnych wymiarach)”⁴¹, dostrzegając je w cielesności, uczuciowości (emocjonalności) oraz duchowości.

Rozpatrując płciowość w wymiarze cielesnym, Nagórny określał ją jako zdolność – tendencję – potrzebę kobiety i mężczyzny do korzystania z przeżyć fizycznych dla okazywania sobie miłości i przekazywania życia. Płciowość człowieka ma więc na celu „ucieleśnienie” wewnętrznej jedności małżonków, dlatego też nie może być oderwana od kontekstu miłości jako wzajemnego daru, wówczas bowiem byłaby jedynie wyrazem egoizmu, źródłem przyjemności, sprowadzającym osoby do poziomu świata zwierzęcego. Człowiek ostatecznie powinien więc kierować się rozumem, a nie popędem. Za Papieską Radą ds. Rodziny, Nagórny podkreśla, że tylko w taki sposób można zachować ludzki charakter wymiaru płciowości⁴².

W wymiarze uczuciowości Teolog z Lublina widzi płciowość jako skłonność mężczyzny do kobiety i kobiety do mężczyzny. Ważne staje się więc „samo rozumienie ludzkiej uczuciowości. Jest ona pewnym stanem równowagi lub nierównowagi wewnętrznej w człowieku jako rezultatu urzeczywistnienia lub też nie, swoich dążeń

---

³⁹ Tamże, s. 42.

⁴⁰ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio*. Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1981, nr 11; KKK nr 2361.

⁴¹ J. Nagórny, *Ludzka płciowość*, s. 45.

⁴² „Używanie płciowości jako daru fizycznego posiada swoją prawdę, ale osiąga swoje pełne znaczenie, gdy jest wyrazem osobowego daru mężczyzny i kobiety aż do śmierci”, Jan Paweł II, *Familiaris consortio*, nr 3.

should be shown as an essential dimension of the person.”³⁹ Following John Paul II, he has stressed that sexuality, through which man and woman give their bodies to each other in proper and exclusive conjugal acts, is by no means a purely biological phenomenon, but touches the very inner essence of the human person as such.⁴⁰ Nagórny’s view is that sexuality should be related to the human person, to love and to bodily devotion in marriage. Such a vision is deeply personalistic. The moralist from Lublin added that “sexuality as a capacity for mutual endowment of persons and mutual acceptance of gifts can, however, be lived on different levels (in different dimensions),”⁴¹ recognising them in corporeality, affectivity (emotionality) and spirituality.

Considering sexuality in the bodily dimension, Nagórny defines it as an ability – a habit – a need of a woman and a man to make use of physical experiences in order to show love to each other and to transmit life. Human sexuality thus aims to “embody” the intrinsic unity of the spouses, and therefore it cannot be detached from the context of love as a mutual gift, for then it would only be an expression of egoism, a source of pleasure, reducing persons to the level of the animal world. Man should therefore ultimately be guided by reason and not by desire. Following the Pontifical Council for the Family, Nagórny emphasises that only in this way can the human character of sexuality be preserved.⁴²

In the dimension of affectivity, the Theologian of Lublin sees sexuality as the inclination of man towards woman and woman towards

---

³⁹ Ibid, p. 42.

⁴⁰ Cf. John Paul II, Apostolic exhortation *Familiaris consortio*. Libreria Editrice Vaticana, Vatican 1981, no. 11; Catechism of the Catholic Church no. 2361.

⁴¹ J. Nagórny, *Ludzka płciowość*, p. 45.

⁴² „Consequently, sexuality, by means of which man and woman give themselves to one another through the acts which are proper and exclusive to spouses, is by no means something purely biological, but concerns the innermost being of the human person as such. It is realized in a truly human way only if it is an integral part of the love by which a man and a woman commit themselves totally to one another until death,” John Paul II, *Familiaris consortio*, no. 3.

i zamierzeń, jak również swoich reakcji negatywnych⁷⁴³. Dokonuje rozróżnienia na trzy podstawowe typy uczuciowości: emocje (ostre, niespodziewane np. lęk, gniew), uczucia (trwalsze i mniej intensywne np. sympatie, antypatie, miłość, nienawiść) oraz namiętności (intensywne, długotrwałe, zdolne przekształcić, a nawet zniekształcić odbiór rzeczywistości)⁴⁴. Uczuciowość urzeczywistnia się w odniesieniu do płci przeciwnej we wzajemnym podobieństwie i zarazem komplementarności. Umożliwia to właściwe zrozumienie relacyjnego charakteru życia seksualnego „Każde zachowanie seksualne – podkreślał Nagórny – które sprzeciwiałoby się temu relacyjnemu charakterowi płciowości jest niezgodne z naturą płciowości, jest nieautentyczną formą realizacji własnej płciowości”⁷⁴⁵.

Duchowy wymiar płciowości Nagórny utożsamia ze zdolnością do przeżywania miłości. Człowiek „rozpoznaje miłość poprzez miłość innych ludzi, otwierając się jednocześnie na miłość samego Boga. Człowiek łatwiej rozpoznaje swoje powołanie do miłości, istotę tej miłości i drogi jej realizacji wówczas, kiedy żyje w środowisku «nauznanym» miłością”⁷⁴⁶. Istotną rolę odgrywa tutaj świadomy i osobowy akt miłości, który powinien być darem z siebie „na płaszczyźnie cielesnej i uczuciowej [...], świadomym aktem osoby, aktem wolnym i pełnym miłości. Tylko w ten sposób człowiek może prawdziwie oddać całego siebie, a nie tylko swoje ciało, czy też tylko uczuciowe zainteresowanie”⁷⁴⁷. Profesor dodaje, że „człowiek jako osoba nie może nigdy pozwolić sobie na to, by był jedynie «prowadzony» przez popędy i uczucia”⁷⁴⁸. Wymiar ten najbardziej uwydatnia personalistyczną wizję płciowości ludzkiej, która zdolna jest do daru z siebie i przyjęcia daru od drugiej osoby.

---

⁴³ J. Nagórny, *Ludzka płciowość*, s. 41.

⁴⁴ Por. tamże.

⁴⁵ Tamże, s. 83.

⁴⁶ J. Nagórny, *Personalistyczna wizja płciowości*, w: *Wychowanie do życia w rodzinie. Materiały z konferencji dla nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych*, Lublin 1993, s. 24.

⁴⁷ J. Nagórny, *Ludzka płciowość*, s. 51.

⁴⁸ Tamże.

man. Thus, “the very understanding of human emotionality becomes important. It is a certain state of internal balance or imbalance in man as a result of whether or not he realises his aspirations and intentions, as well as his negative reactions.”⁴³ He makes a distinction between three basic types of emotionality: emotions (acute, unexpected, e.g. fear, anger), affections (more lasting and less intense, e.g. sympathies, antipathies, love, hatred) and passions (intense, long-lasting, capable of transforming and even distorting the perception of reality).⁴⁴ Sexuality is realised in relation to the opposite sex in mutual similarity, yet complementarity. It allows for a proper understanding of the relational character of sexual life “Any sexual behaviour,” Nagórny emphasises, “which would oppose this relational character of sexuality is incompatible with the nature of sexuality, it is an inauthentic form of the realisation of one’s sexuality.”⁴⁵

Nagórny identifies the spiritual dimension of sexuality with the capacity to experience love. Man “recognises love through the love of others, while at the same time opening himself to the love of God Himself. Man more easily recognises his vocation to love, the essence of this love and the ways of realising it when he lives in an environment ‘marked’ by love.”⁴⁶ What plays an important role here is the conscious and personal act of love, which should be a gift of self “on a bodily and affective level [...], a conscious act of the person, a free and loving act. Only in this way can a person truly give his whole self, and not just his body or merely his affective interest.”⁴⁷ The professor adds that “man as a person can never allow himself to be merely ‘led’ by drives and feelings.”⁴⁸ This dimension is most clearly highlighted by the personalist vision of human sexuality,

---

⁴³ J. Nagórny, *Ludzka płciowość*, p. 41.

⁴⁴ Cf. *Ibid.*

⁴⁵ *Ibid.*, p. 83.

⁴⁶ J. Nagórny, *Personalistyczna wizja płciowości*, in: *Wychowanie do życia w rodzinie. Materiały z konferencji dla nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych*, Lublin 1993, p. 24.

⁴⁷ J. Nagórny, *Ludzka płciowość*, p. 51.

⁴⁸ *Ibid.*

Człowiek stale rozwija się nie tylko fizycznie, ale także psychicznie i duchowo, co ma również wpływ na dynamiczny charakter płciowości. Nagórny wskazuje, że w odniesieniu do tej sfery człowieka, chodzi o „zharmonizowanie poszczególnych wymiarów tejże płciowości, a jednocześnie o podporządkowanie sfery cielesno-popędowej i uczuciowej duchowemu wymiarowi płciowości. Bez tej hierarchizacji grozi człowiekowi, że sfery niższe zdominują jego życie”⁴⁹. Zatem dynamizm ludzkiej płciowości określa jako dojrzewanie człowieka do miłości.

Powyższe rozważania pozwalają stwierdzić, że przedstawiana przez Nagórnego wizja płciowości jest chrześcijańską wizją personalistyczną, która „tylko w ścisłym powiązaniu z miłością jest siłą pozytywną, zdolną wyrazić bezinteresowny dar z siebie poprzez oddanie cielesne. Ta więź płciowości i miłości, choć wynika z osobowego charakteru ludzkiej natury, nie jest w człowieku czymś gotowym i stałym. Człowiek winien do tego wciąż dojrzewać”⁵⁰.

Płciowość jest darem Boga stanowiącym wielką wartość i dobro człowieka. Zwrócił na to uwagę Benedykt XVI mówiąc, iż „ludzka płciowość nie jest czymś pobocznym w stosunku do naszego istnienia osobowego, ale stanowi jego część. Tylko wówczas, gdy płciowość jest integralnie zespolona z osobą, potrafi nadać sens samej sobie”⁵¹. Uwydatnia się tutaj prawda o jedności duchowo-cielesnej człowieka. Człowiek jest mianowicie duszą, która wyraża się w ciele i ciałem ożywianym przez nieśmiertelnego ducha.

Należy zatem zaznaczyć, iż oprócz równości mężczyzny i kobiety wynikającej z ich różnej cielesności, ważną staje się równość ich godności osobowej, która sprawia, iż „ukazywanie różnic istniejących pomiędzy nimi nie prowadzi do przeciwstawiania płci, czy też jednostronnego podporządkowania, lecz staje się wezwaniem do dopełnienia. Kiedy się tej perspektywy pozytywnej – komplementarnej – nie

---

⁴⁹ Tamże, s. 62.

⁵⁰ Tamże, s. 61.

⁵¹ Benedykt XVI, *Przemówienie „Rodzina chrześcijańska wspólnotą wychowania i wiary”* (Watykan, 6.06.2005), „L’Osservatore Romano” pol. 26:2005, nr 9, s. 30.

which is capable of giving of itself and receiving a gift from another person.

The human being evolves continuously not only physically, but also mentally and spiritually, which also affects the dynamic character of sexuality. Nagórny points out that in relation to this sphere of man, it is a matter of “harmonising the individual dimensions of this sexuality, while at the same time subordinating the bodily-drive and emotional sphere to the spiritual dimension of sexuality. Without this hierarchisation, man is in danger of the lower spheres dominating his life.”⁴⁹ Thus, he defines the dynamism of human sexuality as the maturation of man into love.

The foregoing considerations allow us to conclude that the vision of sexuality presented by Nagórny is a Christian personalistic vision, which “only in close connection with love is a positive force capable of expressing the selfless gift of self through bodily devotion. This bond of sexuality and love, although it stems from the personal nature of human nature, is not something ready-made and permanent in man. Man must still mature for it.”⁵⁰

Sexuality is a gift from God constituting a great value and good for man. Benedict XVI pointed that out when he said that “human sexuality is not juxtaposed to our being as person but part of it. Only when sexuality is integrated within the person does it successfully acquire meaning.”⁵¹ The truth of man’s spiritual-bodily unity is highlighted here. Namely, man is a soul that expresses itself in a body and with a body animated by an immortal spirit.

It should therefore be noted that besides the equality of man and woman resulting from their different corporeality, what becomes important is the equality of their personal dignity, which

---

⁴⁹ Ibid, p. 62.

⁵⁰ Ibid, p. 61.

⁵¹ Benedict XVI, *Address „The Christian family as a community of education and faith” (Vatican, 6.06.2005)*, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2005/june/documents/hf_ben-xvi_spe_20050606_convegno-famiglia.html accessed on 5.10.2022.

dostrzega, wówczas staje się przed pokusą niedostrzegania różnic, ewentualnie przed pokusą uznania, że istniejące różnice mają swoje źródło wyłącznie w uwarunkowaniach społeczno-kulturowych. Jeśli nawet uznać, że wiele odmienności w przeżywaniu męskości i kobiecości ma rzeczywiście swoje uwarunkowania płynące z kultury danej społeczności, to jednak «bycie mężczyzną» i «bycie kobietą» jest odmiennym sposobem osobowej egzystencji ludzkiej i nie jest możliwe – bez szkody dla konkretnej osoby – zanegowanie tego zróżnicowania⁵².

Pomijanie tych wzajemności powoduje zaistnienie współczesnych tendencji traktowania płciowości w kategoriach zbyt indywidualistycznych, czego konsekwencją jest akceptacja, a nawet poparcie dla swobody seksualnej⁵³ „oderwanej od wszelkich zasad etycznych, a zwłaszcza tego szczególnego zobowiązania jakie mężczyzna i kobieta przyjmują wobec siebie nawzajem i wobec społeczeństwa, zawierając związek małżeński”⁵⁴. Bo tylko w takiej kategorii „struktura psychobiologiczna ludzkiej płciowości jest rzeczywistością obiektywną, a jej celem – mimo ułomności ludzkich zachowań i różnorodności opinii – nadal jest owo głębokie i trwałe spotkanie mężczyzny i kobiety w małżeństwie, które czyni ich odpowiedzialnymi za życie rodzące się z tego spotkania. Bardziej niż kwestia wiary, jest to przede wszystkim fakt antropologiczny, który należy poddać racjonalnej refleksji”⁵⁵. Kościół stając w obliczu współczesnej walki o równouprawnienie, podkreśla godność i znaczenie obojga płci. Przy zachowaniu odrębności powołania mężczyzny i kobiety zostaje podkreślona ich równa godność oraz autonomia wynikająca z pełnienia właściwych ról społecznych. „Uznanie różnic istniejących

---

⁵² J. Nagórny, *Płciowość ludzka*, s. 81.

⁵³ Por. M. Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, s. 130.

⁵⁴ Jan Paweł II, *Rozważania przed modlitwą niedzielą „Rodzina – wspólnota podstawowa”* (28.08.1994), w: Jan Paweł II, *Rodzino, co mówisz o sobie? Dokumenty i przemówienia papieskie w Roku Rodziny*, red. A. Świerczek. Kraków: Wydawnictwo „Czuwajmy” 1995, s. 425.

⁵⁵ Tamże, s. 425-426.

means that “showing the differences between them does not lead to gender opposition or one-sided subordination, but becomes a call for complementarity. When this positive – complementary – perspective is overlooked, one is faced with the temptation to overlook the differences, or to consider that the existing differences have their origin exclusively in socio-cultural conditions. Even if one recognises that many of the differences in the experience of masculinity and femininity are indeed conditioned by the culture of a given society, ‘being male’ and ‘being female’ are nevertheless different modes of personal human existence and one cannot negate this differentiation without harming an individual.”⁵²

Overlooking these reciprocities gives rise to contemporary tendencies to treat sexuality in overly individualistic terms, with the consequence of accepting and even endorsing sexual freedom⁵³ “detached from all ethical principles, and especially from that special obligation which a man and a woman assume towards each other and towards society by entering into marriage.”⁵⁴ For it is only in such a category that “the psychobiological structure of human sexuality is an objective reality, and its purpose – in spite of the frailties of human behaviour and the diversity of opinions – continues to be that profound and permanent encounter between man and woman in marriage which makes them responsible for the life born of that encounter. More than a matter of faith, it is first and foremost an anthropological fact that must be subjected to rational reflection.”⁵⁵ Faced with the contemporary struggle for equality, the Church emphasises the dignity and importance of both sexes. While preserving the distinctiveness of the vocation of man

---

⁵² J. Nagórny, *Płciowość ludzka*, p. 81.

⁵³ Cf. M. Pokrywka, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, p. 130.

⁵⁴ John Paul II, *Meditations before the Sunday prayer „The family – the fundamental community”* (28.08.1994), in: Jan Paweł II, *Rodzino, co mówisz o sobie? Dokumenty i przemówienia papieskie w Roku Rodziny*, ed. A. Świerczek. Kraków: Wydawnictwo „Czuwajmy” 1995, p. 425.

⁵⁵ *Ibid*, pp. 425-426.

pomiędzy mężczyzną a kobietą w duchu komplementarności jest niejako wstępnym warunkiem poszukiwania i budowania pomiędzy nimi harmonii, która ma charakter dynamiczny⁵⁶.

Negowanie naturalnych różnic płci jest więc wykraczaniem przeciwko Stwórcy i porządkowi naturalnemu. Zachowując zamiar Boży wpisany w płciowość (męskość-kobiecość), człowiek realizuje wyznaczone mu powołanie. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na niezastąpioną rolę ciała. „Wyraża bowiem wprost osobę w całym jej ontycznym i egzystencjalnym konkrety, pozwala na wyrażenie zewnętrzne tego wszystkiego, co konstytuuje osobę od wewnątrz. Po prostu wyraża człowieka i w ten sposób pozwala mu wchodzić w relację z innymi”⁵⁷. Chrześcijańska wizja osoby ludzkiej szczególnie rolę przyznaje ciału, gdyż przyczynia się ono do ukazania sensu życia i powołania człowieka. Ma więc ono znaczenie nie tylko antropologiczne, ale i teologiczne. Bowiem w kontekście prawdy o Wcieleniu stanowi część Ciała Chrystusowego i jest świątynią Ducha Świętego. Poprzez cielesność człowiek jest więc wezwany do świętości. Bez właściwego odczytania prawdy o ludzkiej cielesności, nie byłoby także możliwe zrozumienie ludzkiej płciowości.

Ciało staje się pośrednikiem otwarcia na drugiego, stanowiąc punkt wyjścia do poszukiwania i budowania harmonii pomiędzy mężczyzną i kobietą, otwierając ich na wzajemną komplementarność. Księga Rodzaju stwierdza: „Nie jest dobrze, żeby mężczyzna był sam; uczynię mu zatem odpowiednią dla niego pomoc” (Rdz 2, 18). Mężczyzna i kobieta stworzeni jedno dla drugiego wzajemnie się dopełniają w swej osobowej godności⁵⁸. Człowiek nie został stworzony,

---

⁵⁶ J. Nagórny, *Płciowość – miłość – rodzina*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, s. 126.

⁵⁷ J. Nagórny, *Płciowość ludzka*, s. 37.

⁵⁸ Por. J. Nagórny, *Antropologia moralna*, s. 58.

and woman, their equal dignity and autonomy resulting from their respective social roles is emphasised. “Recognition of the differences that exist between man and woman in a spirit of complementarity is, as it were, a prerequisite for seeking and building a harmony between them that is dynamic in nature.”⁵⁶

Negating natural gender differences is therefore transgressing against the Creator and the natural order. By preserving God’s intention inscribed in sexuality (masculinity-femininity), man fulfils the vocation assigned to him. In this context, it is important to note the irreplaceable role of the body. “For it expresses directly the person in all his ontic and existential concreteness, it allows for the external expression of all that constitutes the person from within. It simply expresses the person and thus allows him to enter into relationship with others.”⁵⁷ The Christian vision of the human person assigns a special role to the body, as it contributes to revealing the meaning of a person’s life and vocation. Thus, it has not only an anthropological but also a theological significance. For in the context of the truth of the Incarnation, it forms part of the Body of Christ and is the temple of the Holy Spirit. Through corporeality, therefore, man is called to holiness. Also, without a correct reading of the truth of human corporeality, it would not be possible to understand human sexuality.

The body becomes a mediator of openness to the other person, providing a starting point for seeking and building harmony between man and woman, opening them up to mutual complementarity. The Book of Genesis states: “It is not good for the man to be alone. I will make a helper suitable for him” (Genesis 2:18). Man and woman created one for the other complement each other in their personal dignity.⁵⁸ Man was not created to live alone,⁵⁹ but “he man

---

⁵⁶ J. Nagórny, *Płciowość – miłość – rodzina*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, p. 126.

⁵⁷ J. Nagórny, *Płciowość ludzka*, p. 37.

⁵⁸ Cf. J. Nagórny, *Antropologia moralna*, p. 58.

⁵⁹ Cf. Second Vatican Council, Pastoral Constitution on the Church in the Modern World *Gaudium et spes*, no. 12.

aby żyć w samotności⁵⁹, ale „realizuje się w pełni tylko istniejąc z kimś innym albo – dokładniej – dla kogoś innego”⁶⁰.

Kobiecość i męskość są darami komplementarnymi, toteż płciowość ludzka jest częścią integrującą konkretną zdolność miłowania, jaką Bóg wpisał w mężczyznę i w kobietę. Ludzka miłość jest naznaczona charakterystyką męską i kobiecą⁶¹. Właściwe przeżywanie komplementarności nie jest łatwe. Wymaga dojrzałości, otwartości i dobrej woli pozwalających, odkryć dar w odmienności płci. Dojrzała postawa miłości wyklucza konkurencyjność i rywalizację⁶².

W świetle chrześcijańskiego personalizmu płciowość jest darem Boga, i w relacjach międzysobowych powinna być widziana jako zdolność do miłości, jako zdolność do przekraczania samotności człowieka⁶³, stając się „podstawowym współczynnikiem osobowości, jednym ze sposobów jej istnienia, ujawniania, porozumienia z innymi, odczuwania, wyrażania i przeżywania miłości ludzkiej”⁶⁴. Nagórny podkreśla, że „personalistyczna wizja płciowości musi w sposób zasadniczy uwzględniać prawdę o dynamicznej strukturze osoby ludzkiej, o jej nieustannym rozwoju”⁶⁵. Winno to się dokonywać na płaszczyźnie fizycznej oraz psychicznej i duchowej.

---

⁵⁹ Por. Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, nr 12.

⁶⁰ A. Sarmiento. *Małżeństwo chrześcijańskie. Podręcznik teologii małżeństwa i rodziny*, tłum. P. Rak, Wydawnictwo „M”, Kraków 2002, s. 67.

⁶¹ Por. Papieska Rada ds. Rodziny, *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie. Wskazania dla wychowania w rodzinie*, nr 10.

⁶² Por. Kongregacja Nauki i Wiary, *List do biskupów Kościoła katolickiego „O współdziałaniu mężczyzny i kobiety w Kościele i w świecie*, Watykan 2004, nr 8.

⁶³ Por. Jan Paweł II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył*, s. 42-45.

⁶⁴ Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, *Wytyczne wychowawcze w odniesieniu do ludzkiej miłości. Zasadnicze cechy wychowania seksualnego*. Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1983, nr 4.

⁶⁵ J. Nagórny, *Płciowość – miłość – rodzina*, s. 103.

achieves his full realization only by existing with someone else or – more precisely – for someone else.⁶⁰ Femininity and masculinity are complementary gifts, so human sexuality is an integrating part of the special capacity to love that God has inscribed in man and woman. Human love is marked by masculine and feminine characteristics.⁶¹ Living complementarity properly is not easy. It requires maturity, openness and goodwill to discover the gift in the difference between the sexes. A mature attitude of love excludes competition and rivalry.⁶²

In the light of Christian personalism, sexuality is a gift from God, and in interpersonal relationships it should be seen as a capacity for love, as a capacity to transcend human loneliness,⁶³ becoming “a fundamental component of personality, one of its modes of being, of manifestation, of communicating with others, of feeling, of expressing and of living human love.”⁶⁴ Nagórny emphasises that “a personalist vision of sexuality must principally include the truth about the dynamic structure of the human person, about his or her continuous development.”⁶⁵ This should take place on the physical as well as the psychological and spiritual levels.

---

⁶⁰ A. Sarmiento. *Małżeństwo chrześcijańskie. Podręcznik teologii małżeństwa i rodziny*, tłum. P. Rak, Wydawnictwo „M”, Kraków 2002, p. 67.

⁶¹ Cf. Pontifical Council for the Family, *Truth and Meaning of Human Sexuality: Guidelines for Education within the Family*, no. 10.

⁶² Cf. Congregation for the Doctrine and the Faith, *Letter to the Bishops of the Catholic Church „On the Collaboration of Man and Woman in the Church and in the World*, Vatican 2004, no. 8.

⁶³ Cf. John Paul II, *Man and Woman He Created Them*, p. 42-45.

⁶⁴ Congregation for Catholic Education, *Educational Guidance in Human Love. Outlines for Sex Education. Libreria Editrice Vaticana*, Vatican 1983, no. 4.

⁶⁵ J. Nagórny, *Plciowość – miłość – rodzina*, p. 103.

* * *

Płciowość człowieka należy odczytywać w perspektywie stwórczego obdarowania. Pomimo różnicy płci, która nie jest przypadkowa ani nieistotna, kobieta i mężczyzna zachowują w sobie taką samą godność, w równości stworzenia na obraz Boży. Ks. profesor Janusz Nagórny włączając się we współczesną dyskusję o płciowości ludzkiej, w swojej naukowej refleksji odwoływał się do chrześcijańskiej wizji personalistycznej, wiążąc płciowość z miłością, zdolną do bycia darem z siebie i przyjęcia daru, także w oddaniu cielesnym. Poprzez wskazanie na Biblię i antropologię teologicznomoralną podkreślał jedność istoty ludzkiej w różnych wymiarach, dostrzegając w płci i cielesności wielką wartość osobową człowieka, ukierunkowaną na wzajemną komplementarność⁶⁶.

Katolicka wizja, która twórczo rozwijał ks. Nagórny, przedstawia płciowość jako dar Boga, stanowiący wielką wartość i dobro człowieka, integralnie zespoloną z osobą. Podkreśla godność i znaczenie obojga płci, w ich specyfice i odrębności. Szczególną rolę przyznaje ciału, dostrzegając w nim ukazanie sensu życia i powołanie człowieka do świętości.

Streszczenie

Płciowość otrzymana przez człowieka w akcie stwórczym jest dla niego zadaniem i winna prowadzić do odkrywania komplementarności płci zgodnie ze swoim wyposażeniem ontycznym. Współczesne koncepcje gender zawężające płęć do kategorii kulturowej uniemożliwiają pełne wybrzmienie istoty człowieka, który został stworzony jako mężczyzna i kobieta. Dlatego ważne jest rozwijanie katolickiej wizji płciowości, w której ukazując bogactwo powołania człowieka, zostanie też wskazana rola komplementarnej więzi mężczyzny i kobiety na płaszczyźnie ducha i ciała. Ks. prof. Nagórny doskonale znając nauczanie papieża Jana Pawła II na temat teologii ciała, twórczo je rozwinął wskazując na komplementarność

---

⁶⁶ Por. J. Nagórny, *Antropologia moralna*, s. 59-60.

* * *

Man's sexuality must be read in the perspective of creaturely endowment. In spite of the difference between the sexes, which is neither accidental nor insignificant, woman and man retain the same dignity in each other, in the equality of creation in the image of God. In his scientific reflections, Rev. Professor Janusz Nagórny, when joining the contemporary discussion on human sexuality, referred to the Christian personalistic vision, linking sexuality with love which is capable of being a gift of oneself and accepting the gift, also in bodily devotion. When he points out to the Bible and the theological and moral anthropology, he emphasised the unity of the human being in its various dimensions, seeing in sexes and corporeality the great personal value of the human being, oriented towards mutual complementarity.⁶⁶

The Catholic vision, which Nagórny creatively developed, presents sexuality as a gift of God, which constitutes a great value and good of man, integrally united with the person. It emphasises the dignity and importance of both sexes, in their specificity and distinctiveness. He gives a special role to the body, perceiving therein the manifestation of the meaning of life and man's vocation to holiness.

Summary

The sexuality received in the act of creation is a task for a man and should lead to the complementarity of sexes in accordance with their ontic endowment. Contemporary concepts of gender narrowing a sex down to a cultural category disenable the full expression of the essence of a human being who was created as a man and a woman. Thus, it is important to develop the Catholic vision of sexuality, according to which, the richness of the human vocation is portrayed together with the role of the complementary bond between a man and a woman on the level of body and spirit. Rev. prof. Nagórny, perfectly familiar with the teachings of Pope John Paul II on the theology of the body, creatively developed them, pointing

---

⁶⁶ Cf. J. Nagórny, *Antropologia moralna*, pp. 59-60.

duchowego i cielesnego wymiaru płciowości, który realizuje się w jedności kobiety i mężczyzny.

Słowa kluczowe: płeć, gender, personalizm, komplementarność, Janusz Nagórny

BIBLIOGRAFIA

- Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1979.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Familiaris consortio*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1981.
- Jan Paweł II, *Katecheza „Człowiek stworzony na obraz Boga”(9.04.1986)*, w: *Dzieła zebrane*, t. 6, s. 622-624.
- Jan Paweł II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Chrystus odwołuje się do „początku”*, red. T. Styczeń, RW KUL, Lublin 1981.
- Jan Paweł II, *Katecheza „W trosce o godność kobiety”(24.11.1999)*, „L'Osservatore Romano” pol. 21:2000, nr 3, s. 42.
- Jan Paweł II, *Rozważania przed modlitwą niedzielną „Rodzina – wspólnota podstawowa”(28.08.1994)*, w: Jan Paweł II, *Rodzino, co mówisz o sobie? Dokumenty i przemówienia papieskie w Roku Rodziny*, red. A. Świerczek. Kraków: Wydawnictwo „Czuwajmy” 1995, s. 425-426.
- Benedykt XVI, *Przemówienie „Rodzina chrześcijańska wspólnotą wychowania i wiary”(Watykan, 6.06.2005)*, „L'Osservatore Romano” pol. 26:2005, nr 9, s. 30-33.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Pallottinum, Poznań 1994.
- Kongregacja Nauki i Wiary, *List do biskupów Kościoła katolickiego „O współdziałaniu mężczyzny i kobiety w Kościele i w świecie*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2004.
- Kongregacja ds. Wychowania Chrześcijańskiego, *Deklaracja o niektórych zagadnieniach etyki seksualnej „Persona humana”*, w: *Posoborowe dokumenty Kościoła Katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, red. M. Chaberka, t. 1, Wydawnictwo „M”, Kraków 1999, s. 77-95.
- Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, *Wytyczne wychowawcze w odniesieniu do ludzkiej miłości. Zasadnicze cechy wychowania seksualnego* (1.11.1983),

to the complementarity of the spiritual and corporeal dimensions of sexuality, which is realized in the unity of a woman and a man

Key words: sexes, gender, personalism, complementarity, Janusz Nagórny

BIBLIOGRAPHY

- Second Vatican Council, Pastoral Constitution on the Church in the Modern World *Gaudium et spes*, in: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Pallottinum, Poznań 2002, pp. 526-606.
- John Paul II, Encyclical Letter *Redemptor hominis*, Libreria Editrice Vaticana, Vatican 1979.
- John Paul II, Apostolic exhortation *Familiaris consortio*, Libreria Editrice Vaticana, Vatican 1981.
- John Paul II, Catechesis “*Man created in the image of God*” (9.04.1986), in: *Dzieła zebrane*, vol. 6, pp. 622-624.
- John Paul II, *Man and Woman He Created Them. Christ refers to the “beginning,”* ed. T. Styczeń, RW KUL, Lublin 1981.
- John Paul II, Catechesis “*For the Dignity of Woman*” (24.11.1999), „L’Osservatore Romano” pol. 21:2000, no. 3, p. 42.
- John Paul II, *Meditations before the Sunday prayer “The family – the fundamental community”* (28.08.1994), in: Jan Paweł II, *Rodzino, co mówisz o sobie? Dokumenty i przemówienia papieskie w Roku Rodziny*, ed. A. Świerczek, Kraków: Wydawnictwo „Czuwajmy” 1995, pp. 425-426.
- Benedict XVI, *Address “The Christian family as a community of education and faith”* (Vatican, 6.06.2005), https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2005/june/documents/hf_ben-xvi_spe_20050606_convegno-famiglia.html accessed on 5.10.2022.
- Catechism of the Catholic Church, Pallottinum, Poznań 1994.
- Congregation for the Doctrine and the Faith, *Letter to the Bishops of the Catholic Church “On the Collaboration of Man and Woman in the Church and in the World,”* Libreria Editrice Vaticana, Vatican 2004.
- Congregation for Christian Education, *Declaration on Certain Questions of Sexual Ethics „Persona humana,”* in: *Posoborowe dokumenty Kościoła Katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, ed. M. Chaberka, vol. 1, Wydawnictwo „M”, Kraków 1999, pp. 77-95.

- w: *Posoborowe dokumenty Kościoła katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, t. 1, s. 251-194.
- Papieska Rada ds. Rodziny, *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie. Wskazania dla wychowania w rodzinie* (8.12.1995), w: *Posoborowe dokumenty Kościoła Katolickiego o małżeństwie i rodzinie*. Red. M. Chaberka, t. 2, Kraków: Wydawnictwo „M” 1999, s. 299-372.
- Derdziuk A., *Ksiądz Janusz Nagórny świadek teologii nadziei*, w: *Świadek nadziei*. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej, red. A. Derdziuk, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Lublin 2008, s. 15-35.
- Guzowski J., *Deklaracja Kongregacji Nauki Wiary „Persona humana” w kontekście idei gender*, w: *Idea gender jako wyzwanie dla teologii*, red. A. Jucewicz, M. Machinek, Wydawnictwo Hosianum, Olsztyn 2009, s. 117-125.
- Machinek M., *Nowy tęczyowy świat. Próba diagnozy*, Bernardinum, Pelplin 2021
- Machinek M., *Teologia moralna wobec genderyzmu. Refleksja na kanwie publikacji ks. Ireneusza Mroczkowskiego*, w: *Dyscyplina rozumu i uczciwość serca. Ks. Ireneusza Mroczkowskiego (1949-2020) sposób uprawiania teologii moralnej*, red. A. Derdziuk, W. Kućko, TN KUL, Lublin 2020, s. 211-224.
- Morciniec P., *Płciowość w teorii gender – krytyka i bilans skutków*, w: *Miłość, płciowość, płodność. Aktualne problemy etyki seksualnej*, red. P. Morciniec, Redakcja Wydawnictw WT UO Opole 2007, s. 117-130.
- Morciniec P., *Rodzina wobec idei gender*, „Teologia i Moralność” 3:2008, nr 4, s. 151-166.
- Mroczkowski I., *Osoba i cielesność. Moralne aspekty teologii ciała*, Płockie Wydawnictwo Diecezjalne, Płock 1994.
- Nagórny J., *Antropologia moralna*, w: *Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania moralnego*, red. J. Nagórny, K. Jeżyna, Polwen, Radom 2005, s. 48-62.
- Nagórny J., *Płciowość ludzka – z perspektywy chrześcijańskiego personalizmu*, w: *Płciowość ludzka w kontekście miłości. Przesłanie moralne*, red. J. Nagórny, M. Pokrywka, Wydawnictwo KUL, Lublin 2005, s. 19-117.
- Nagórny J., *Płciowość – miłość – rodzina*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009.
- Nagórny J., *Personalistyczna wizja płciowości*, w: *Wychowanie do życia w rodzinie. Materiały z konferencji dla nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych*, Lublin 1993, s. 4-24.
- Nagórny J., *Teologiczne podstawy odpowiedzialnego rodzicielstwa. Na kanwie nauczania Jana Pawła II*, w: *Człowiek. Miłość. Rodzina. „Humane vitae” po 30 latach*, red. J. Nagórny, K. Jeżyna, RW KUL, Lublin 1999, s. 223-246.
- Olczyk M., *Kategorie płci kulturowej (gender) w antropologii feministycznej*, „Teologia i Moralność” 3:2008, nr 4, s. 167-182.

- Congregation for Catholic Education, *Educational Guidance in Human Love. Outlines for Sex Education* (1.11.1983), in: *Posoborowe dokumenty Kościoła katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, vol. 1, pp. 251-194.
- Pontifical Council for the Family, *Truth and Meaning of Human Sexuality: Guidelines for Education within the Family* (8.12.1995), in *Posoborowe dokumenty Kościoła Katolickiego o małżeństwie i rodzinie* Ed. M. Chaberka, vol. 2, Krakow: Wydawnictwo "M" 1999, pp. 299-372
- Derdziuk A., *Ksiądz Janusz Nagórny świadek teologii nadziei*, in: *Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej*, ed. A. Derdziuk, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Lublin 2008, pp. 15-35.
- Guzowski J., *Deklaracja Kongregacji Nauki Wiary „Persona humana” w kontekście idei gender*, in: *Idea gender jako wyzwanie dla teologii*, ed. A. Jucewicz, M. Machinek, Wydawnictwo Hosianum, Olsztyn pp, s. 117-125.
- Machinek M., *Nowy tęczyowy świat. Próba diagnozy*, Bernardinum, Pelplin 2021
- Machinek M., *Teologia moralna wobec genderyzmu. Refleksja na kanwie publikacji ks. Ireneusza Mroczkowskiego*, w: *Dyscyplina rozumu i uczciwość serca. Ks. Ireneusza Mroczkowskiego (1949-2020) sposób uprawiania teologii moralnej*, ed. A. Derdziuk, W. Kućko, TN KUL, Lublin 2020, pp. 211-224.
- Morciniec P., *Płciowość w teorii gender – krytyka i bilans skutków*, in: *Miłość, płciowość, płodność. Aktualne problemy etyki seksualnej*, ed. P. Morciniec, Redakcja Wydawnictw WT UO Opole 2007, pp. 117-130.
- Morciniec P., *Rodzina wobec idei gender*, „Teologia i Moralność” 3:2008, no. 4, pp. 151-166.
- Mroczkowski I., *Osoba i cielesność. Moralne aspekty teologii ciała*, Płockie Wydawnictwo Diecezjalne, Płock 1994.
- Nagórny J., *Antropologia moralna*, in: *John Paul II. Encyklopedia nauczania moralnego*, ed. J. Nagórny, K. Jeżyna, Polwen, Radom 2005, pp. 48-62.
- Nagórny J., *Płciowość ludzka – z perspektywy chrześcijańskiego personalizmu*, in: *Płciowość ludzka w kontekście miłości. Przesłanie moralne*, ed. J. Nagórny, M. Pokrywka, Wydawnictwo KUL, Lublin 2005, pp. 19-117.
- Nagórny J., *Płciowość – miłość – rodzina*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009.
- Nagórny J., *Personalistyczna wizja płciowości*, in: *Wychowanie do życia w rodzinie. Materiały z konferencji dla nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych*, Lublin 1993, pp. 4-24.
- Nagórny J., *Teologiczne podstawy odpowiedzialnego rodzicielstwa. Na kanwie nauczania Jana Pawła II*, in: *Człowiek. Miłość. Rodzina. „Humane vitae” po 30 latach*, ed. J. Nagórny, K. Jeżyna, RW KUL, Lublin 1999, pp. 223-246.

Pokrywka M.: *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*. Wydawnictwo KUL Lublin 2010.

Sarmiento A.: *Małżeństwo chrześcijańskie. Podręcznik teologii małżeństwa i rodziny*, tłum. P. Rak, Wydawnictwo „M”, Kraków: 2002.

- Olczyk M., *Kategorie płci kulturowej (gender) w antropologii feministycznej*, „Teologia i Moralność” 3:2008, no. 4, pp. 167-182.
- Pokrywka M.: *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*. Wydawnictwo KUL Lublin 2010.
- Sarmiento A.: *Małżeństwo chrześcijańskie. Podręcznik teologii małżeństwa i rodziny [El Matrimonio Cristiano/ The Christian Married]*, transl. P. Rak, Wydawnictwo „M”, Kraków: 2002.